

Als gemeenten herverkavelen

Jo Buelens

Politoloog VUB

De Batseliers idee dat het 'plan-C' vanuit Dendermonde en andere plaatselijke groepen kan overgepland worden naar het nationale niveau is fout. Onderzoek naar de haalbaarheid en de drijfveren van plaatselijke samenwerkingsakkoorden tussen partijen wijst op een minder romantisch beeld. Het zijn vooral tactisch-strategische overwegingen - hoe lichten we die volstrekte (CVP)-meerderheid uit het gemeentezadel? - die het halen.

Op nationaal vlak is er al geruime tijd een zoektocht aan de gang om partijen wat te herschikken, om nieuwe bondgenoten te zoeken. Het plan-Coppieters is daar een voorbeeld van. Regelmatig wordt hierbij verwezen naar het gemeentelijke niveau. Norbert De Batselier vertrekt vanuit zijn eigen stad om de haalbaarheid van het plan te bewijzen. In een onderzoek dat werd uitgevoerd naar de lokale politieke opvattingen en gewoontes in 1994, werden ook vragen gesteld over contacten om samen te werken vóór de verkiezingen en over de kartels die effectief uit de bus kwamen. Vallen in het plan-Coppieters de doelgroepen samen met wat er leeft op gemeentelijk vlak? Het antwoord is kort en duidelijk: neen.

De voorgeschiedenis

De uitslag van de parlementsverkiezingen van 1991 stichtte verwarring in de politieke wereld. Er was een algemeen gevoel van verandering, en vooral: iedereen vond dat er gereageerd moest worden. Het hergroeperen of herverkavelen van het politieke landschap was één van de denkpijpen om het geloof in de politiek te herstellen.

In 1992 veranderde de PVV van naam. De Vlaamse Liberalen en Democraten veranderden van partijstructuur en deden een oproep tot poli-

tieke vernieuwing. Een hergroepering aan de rechterzijde moest de versnippering van partijen tegengaan. De verruiming had voornamelijk succes bij topfiguren van de Volksunie. De nieuwe stappen naar een verdere federalisering stelden het voortbestaan van de VU in vraag. De VU was dus een aantrekkelijke prooi voor links én rechts. De Volksunie zelf had al verschillende pogingen ondernomen om op plaatselijk vlak haar electoraat te verruimen en zich als centrumpartij te profileren. Haar eigen partijvoorzitter diende als voorbeeld op de lijst *Jong*. In vele gemeenten noemde de Volksunie zich *Nieuw*.

De CVP van haar kant kon er moeilijk lijdzaam op toezien hoe kiezers uit het centrum door de VLD werden weggehaald. Ook zij keek in de eerste plaats naar de VU. De contacten achter de schermen tussen de CVP en de VU waren intens en werden vanuit de nationale besturen geleid [1]. Pas na de zwakke uitslag van de VU bij de Europese verkiezingen viel de dynamiek wat stil. Ondertussen vonden enkele werkloze Agalev-ers wel een onderdak bij de CVP.

Ook aan de linkerzijde werden al jarenlang pogingen gedaan om de 'progressieven' te groeperen en de krachten te bundelen. De Doorbraak-beweging bij de SP was er één voorbeeld van. Enkele verregaande uitspraken van de chris-

telijke vakbond over een meer onafhankelijke koers deden bij de linkerzijde de hoop rijzen dat ook hier een hergroepering mogelijk was. In 1993 richtte Maurits Coppieeters, gewezen boegbeeld van de VU, een pleidooi tot progressief Vlaanderen om niet langer in verspreide slagorde op te trekken. Zijn doelgroep was duidelijk: arbeiders, milieubewusten, sociaal- en Vlaamsvoelenden moesten een politieke koepel vormen.

Tijdens de voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen van '94 was het debat over de herverkaveling nog volop aan de gang. De verkiezingsoverwinning van extreem-rechts bij de Europese verkiezingen maakte de roep naar versterking van de traditionele partijen nog intenser. Bepaalde gemeenten kregen in de pers ruime aandacht. Nationale kopstukken waren erbij betrokken, en de plaatselijke politiek werd beschouwd als een voorproef van wat op nationaal vlak verwacht kon worden. In Dendermonde was er de partij *Inzet 2000* van SP-minister De Batselier. Politiek Antwerpen zocht een antwoord op het groeiende succes van het Vlaams Blok. Hugo Schiltz en Marc Van Peel koppelden de VU en de CVP aan elkaar in *Antwerpen '94*. In Brussel trokken de VLD en de CVP samen naar de stembus. Het plaatselijke succes kon wel eens mee bepalend zijn voor het verdere verloop van de nationale contacten. De resultaten van deze kartels werden dan ook met meer dan gewone belangstelling gevolgd. Maar wat leefde er in de rest van Vlaanderen? Was er op plaatselijk vlak ook zoveel beweging? Wat gebeurde er in de gemeenten waarvoor niet zoveel nationale belangstelling bestond?

De rest van Vlaanderen

De nationale aandacht voor sommige gemeentelijke kartels was in de context begrijpelijk. Figuren als Norbert De Batselier lieten ook niet na om regelmatig te verwijzen naar hun stad of gemeente om de haalbaarheid van het project-Coppieeters te bewijzen. Hierbij werd een twijfelachtige stelling geponeerd, namelijk dat wat op gemeentelijk vlak gebeurt, ook toepasselijk is op het nationale vlak. 'Politiek is politiek' klinkt in de volksmond misschien aannemelijk, bij nader onderzoek houdt deze stelling niet stand [2].

Op gemeentelijk vlak worden regelmatig kartels gevormd. Dat verschijnsel komt in vele gemeenten voor en bestaat al langer. Een kartel is een samensmelting van partijen vóór de verkiezingen. De vorming van kartels biedt een electoraal voordeel. Door het systeem van zetelverdeling dat op gemeentelijk vlak wordt toegepast, krijgen twee kleinere lijsten minder zetels dan een lijst die evenveel stemmen haalt als de twee kleine lijsten samen. Een nadeel is dat men niet weet of de kiezer wel trouw zal blijven aan zijn vroegere partij als ze opkomt in een kartel. Stemmenverlies is niet uitzonderlijk voor kartels, omdat de kiezer zich niet langer herkent in de nieuwe samenwerkingsvorm.

Bij nationale verkiezingen zijn kartels veeleer een uitzondering. Aan Franstalige zijde gaan het FDF en de PRL regelmatig gezamenlijk naar de verkiezingen. In Vlaanderen komt dat zelden voor. De laatste maal was dat het geval in Limburg in 1950, waar socialisten en liberalen een kartel vormden voor de parlementsverkiezingen. Dit is een eerste vaststelling: op nationaal vlak lijken de remmingen om vóór verkiezingen samen te werken veel groter dan op plaatselijk vlak. Het feit dat er lokaal veel meer contacten zijn dan nationaal, werkt uiteraard een andere gedachte in de hand: gezien het feit dat er plaatselijk toch al vaker wordt samengewerkt, is het de hoogste tijd om op nationaal vlak hetzelfde te doen. Het zou een mooie democratische gedachte kunnen zijn. Alleen, hoe moet het project er dan uitzien? De gemeentelijke realiteit is immers anders, heel anders.

De contacten op gemeentelijk niveau

Aan de hand van de antwoorden uit een vragenlijst aan alle plaatselijke woordvoerders van nationale partijen, kregen we een idee van wat er leefde in verband met samenwerken en samensmelten van verschillende partijen. We onderzochten niet alleen de uiteindelijke kartels, maar ook de pogingen tot kartelvorming. De vragen werden gesteld begin juni '94. Dat was enkele maanden voor de gemeenteraadsverkiezingen en tijdens de campagne van de Europese verkiezingen. De eerste vraag luidde als volgt: "Zijn er in de loop van de laatste maanden con-

tacten geweest met andere partijen om gezamenlijk op te komen?"

Op 277 gemeenten waarvan minstens 1 partij heeft geantwoord, werd in 194 gemeenten door een partij bevestigd dat er vooraf contacten zijn geweest. Dat betekent 70%. We hebben het hier dus niet over een sporadisch voorvalletje. Het duidt erop dat partijen op plaatselijk vlak nog vóór de verkiezingen wel degelijk op zoek gaan naar samenwerking. Er bestaat daar blijkbaar ook geen schroom over. Het hoge percentage antwoorden wijst erop dat het om een volledig aanvaardbaar fenomeen gaat. Welke partijen zijn er nu het meest betrokken bij de contacten?

Tabel 1

"Zijn er contacten geweest om samen op te komen?" [3]

	ja	eigen initiatief	aantal
Agalev	52,7%	17,8%	112
CVP	31,8%	50,0%	154
SP	40,7%	49,0%	162
VLD	37,9%	46,0%	145
VU	73,4%	45,5%	109

In de eerste kolom vinden we in procenten het aantal woordvoerders terug dat bevestigt dat er contacten zijn geweest. Opvallend is het hoge resultaat voor de VU. In driekwart van de gemeenten waar de VU opkomt, maakt ze melding van contacten. De CVP haalt de laagste score met 31,8%. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de CVP in Vlaanderen in vele gemeenten een absolute meerderheid heeft. Het klinkt aannemelijk dat zijzelf of de andere partijen niet geneigd zijn om samen op te komen in zo'n machtsverhouding. Indien we de gemeenten niet meetellen waar de CVP een absolute meerderheid had, komen we aan 44% contacten. Dat is zowat het gemiddelde van de andere partijen. Het is ook interessant om te weten welke partij het meest op zoek gaat naar samenwerking.

De vraag werd gesteld: "Van wie ging het initiatief uit? Van uw partij of van de andere?" In de tweede kolom van tabel 1 vinden we de antwoorden. Er is nauwelijks een verschil tussen de

partijen. Ze laten zichzelf uitnodigen of nemen in dezelfde mate het initiatief. Er is slechts één uitzondering op die regel: Agalev komt maar in ongeveer 18% van de gemeenten als eerste over de brug. Het zijn zeker niet de groenen die op gemeentelijk vlak uit zijn op samenwerking.

Welke patronen zijn er nu terug te vinden in de contacten tussen de partijen? In Tabel 2 vinden we de cijfers. De getallen geven het percentage weer van contacten die een partij heeft met elk van de andere. Horizontaal gelezen kan men hieruit gemakkelijk de voorkeur van een partij aflezen [4].

Agalev heeft de meeste contacten met de SP en de VU. We weten dat de initiatieven bij de groenen vooral van de anderen komen. Met de CVP en de VLD wordt nauwelijks gepraat.

De CVP heeft de minste contacten, maar als die er zijn is de VU bijna in de helft van de gevallen de gesprekspartner. De SP en de VLD zijn evenwaardig; Agalev is niet geschikt als partner, net zo min als de lokale partijen.

Tabel 2

Contacten van de partijen onderling (in %)

	AGA	CVP	SP	VLD	VU	Ind	Lok	aant
AGA	-	4	30	6	33	12	14	99
CVP	4,6	-	19,5	17,2	48	7	3,4	87
SP	22	12,5	-	22	25,7	6,6	11	136
VLD	6	15	30	-	27	8	14	100
VU	20	25,5	21	16,3	-	7,8	9	165
Lok	22,9	4,9	24,6	22,9	24,6	-	-	61

De SP praat ongeveer even vaak met de VU, Agalev en de VLD. De anderen scoren toch nog boven de 10%, met uitzondering van de individuele contactpersonen. Als de SP zelf het initiatief neemt, wordt eerst met de VLD gepraat, daarna met de VU. De VLD heeft een duidelijke voorkeur voor de SP en de VU. Ook de CVP scoort nog 15%. Agalev is duidelijk geen gesprekspartner. De VU heeft als eerste partner de CVP, hoewel niet zo uitgesproken als in het omgekeerde geval. De SP, Agalev en de VLD zijn bijna evenwaardig.

De VU is op plaatselijk vlak het meest betrok-

ken bij contacten. Tussen de CVP en de VU is de frequentie het hoogst. De VU zoekt in alle richtingen en wordt vanuit alle richtingen opgezocht. De voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen werd onderbroken door de Europese verkiezingen van juni 1994. De toekomst van de partij werd gekoppeld aan de stembusuitslag. De centrumpositie van de partij en de geruchten over het nakende einde maakten van de VU een aantrekkelijk veroveringsgebied.

Als we deze resultaten in de context van het herverkelingsdebat plaatsen, vallen enkele resultaten op. De SP en de VLD praten vlot met elkaar. Ze staan bij elkaar bovenaan de ranglijst. Dat strookt niet met het nationale herverkelingsidee. Zij hebben in principe juist geen contacten, omdat ze de verschillende polen zijn van de gebruikelijke links-rechtsschaal, waar het herverkelingsdebat rond draait. We vinden SP en VLD wel samen aan dezelfde kant van een breuklijn terug als we de levensbeschouwing in overweging nemen. In de nationale politiek is die breuk tussen gelovigen en vrijzinnigen echter achterhaald als motivatie om nieuwe samenwerkingsvormen op te zoeken. Op plaatselijk vlak zou die breuk echter nog kunnen meespelen, gezien de vaststelling van Deschouwer (1996) dat de CVP zich juist op het vlak van de godsdienst duidelijk onderscheidt van de andere partijen. De contacten tussen de SP en de VLD kunnen echter nog anders verklaard worden. We komen hier later op terug bij de bespreking van de effectief gevormde kartels.

Een goede reden voor contact

De vorige gegevens zeggen enkel iets over de intensiteit van de contacten. Ze geven er geen verklaring voor. De volgende vraag is dan ook logisch: "Waarom werden volgens u de contacten gelegd?"

De hoofdrede om contacten te leggen, is het breken van de macht van de grootste partij. Het haalt de hoogste score bij alle partijen. De CVP vormt hierop een uitzondering. De CVP is juist het doelwit en niet de partner van een kartelvorming. Zij bezit in de Vlaamse gemeenten in zeer veel gevallen de macht. Om een juister beeld te krijgen van wat er zich afspeelt tijdens

die contacten, splitsen we de resultaten op naar gelang de partij zelf het initiatief nam of werd aangezocht.

Wanneer de partijen zelf het initiatief nemen, is de motivatie om de macht breken nog groter. Bij de CVP stijgt het percentage dan tot 28,8%. De ideologische nabijheid blijft echter bij de christen-democraten de hoofdrede om een andere partij op te zoeken. Ook bij Agalev weegt dat door. Kartels moeten voor de groenen ook een ander probleem oplossen, namelijk de moeilijkheden bij de lijstvorming. Als de partij zelf het initiatief neemt, is dit als argument evenwaardig aan het breken van de macht van de grootste partij. Ook de VU heeft het niet eenvoudig met de lijstvorming en zoekt hiervoor hulp bij de anderen. De CVP, de SP en de VLD hebben blijkbaar goede ervaringen met de samenwerking op gemeentelijk vlak. Het is voor hen een belangrijke reden om kartels te vormen. Opvallend is de lage score die de ideologische nabijheid krijgt als de VLD en de SP gaan samenwerken. Het ontkracht meteen de argumentatie van de vorige paragraaf, waarbij de levensbeschouwelijke breuklijn als mogelijke drijfveer werd weerhouden om de toenadering tussen SP en VLD in de gemeenten te verklaren.

Wie over herverkelings spreekt heeft een ideologisch beeld voor ogen. Het debat draait in hoofdzaak rond een links-centrum-rechts-herverdeling. Politiek is echter niet alleen ideologie, maar ook strategie. Strategische overwegingen halen op plaatselijk vlak duidelijk de bovenhand. Dat de ideologie minder aandacht krijgt, hoeft niet echt te verbazen. Deschouwer stelde al vast dat de ideologische profilering van plaatselijke partij-afdelingen niet zeer uitgesproken was. Enkel bij groenen en liberalen waren programma's duidelijk herkenbaar en gelijklopend met de nationale. Dat ligt in de lijn van de huidige bevindingen: wie de plaatselijke politiek wil begrijpen op basis van nationale modellen, komt bedrogen uit.

De moeilijkheden

Contacten zijn vluchtig en houden nog geen enkel engagement in. Er wordt nog niet gepraat over een programma, de lijstsamenstelling, de naam en een hele reeks andere praktische pro-

blemen. Het eerste contact mag dan wel vrijblijvend zijn, maar wie samen rond de tafel gaat zitten, toont toch al een bijzondere interesse om een kartel te vormen. Nu moet er vergeleken en gepraat worden over ambities, mensen, functies.

Sommige partijen haken voordien reeds af. De moeilijkheden lijken op voorhand al zo groot, dat er zelfs geen besprekingen volgen. In bijna de helft van de gemeenten haakt Agalev nog voor het eerste gesprek af. De VU is het meest bereid tot praten. In 82% van de contacten begint ze ook besprekingen. Bij de CVP, de SP en de VLD gaat men in 2/3 van de gevallen rond de tafel zitten, om de mogelijkheid van een kartel ernstig te overwegen.

Zulke onderhandelingen lopen niet altijd even vlot. Er moeten dan ook heel wat belangrijke afspraken gemaakt worden. Als men vooral de macht van de grootste partij wil breken, zegt dat nog niets over de onderlinge verhouding van de kartelpartners. We vroegen dan ook expliciet naar de moeilijkheden die partijen hadden ervaren bij de gesprekken.

Tabel 3
Moeilijkheden bij de kartelbesprekingen (in %)

	ideo	prog	lijst	afspr	pers
AGA	43,3	18,3	21,7	8,3	8,3
CVP	10,0	10,0	42,5	15,0	22,5
SP	31,0	19,0	28,6	9,5	11,9
VLD	18,9	7,5	43,4	11,3	18,9
VU	19,8	12,3	38,3	18,5	11,1

ideo = ideologische verschillen

prog = concrete programmapunten

lijst = lijstsamenstelling

afspr = afspraken na de verkiezingen

pers = slechte persoonlijke verhoudingen

Het profiel van Agalev in de onderhandelingen over kartels is vrij duidelijk: ze nemen weinig initiatief, ze beginnen niet vlug aan besprekingen en als ze rond de tafel zitten, hebben ze grote ideologische moeilijkheden met het programma. Bij de SP zijn de ideologische moeilijkheden iets belangrijker dan de lijstsamenstelling.

Ook het programma is regelmatig een struikelblok. Indien we de lijstsamenstelling en de afspraken voor na de verkiezingen als praktische moeilijkheden catalogiseren, vallen deze veel groter uit bij de CVP, de VLD en de VU, dan het programma of de ideologie.

De effectieve allianties voor de verkiezingen

Moeilijkheden zijn er om overwonnen te worden. Maar niet elke partij is zo soepel. Dat brengt ons bij de effectieve kartels die uit de bus zijn gekomen. Deze gegevens zijn gebaseerd op informatie van de nationale partijbesturen zelf, niet op de antwoorden op de vragenlijsten.

De vergelijking van deze bronnen leidt al meteen tot enkele bedenkingen. Zo is het niet duidelijk waarop nationale besturen zich baseren om een lijst te erkennen als de hunne. In 36 gemeenten zijn er interpretatieproblemen bij minstens één partij. Dat is 1/3 van de gemeenten waar een kartel opkomt. De verschillen kunnen gaan van het vermelden van een partij als partner, terwijl de andere partij dat niet doet, tot een lijst erkennen als behorende tot de eigen partij, terwijl de andere partij het als een kartel beschouwt. De onafhankelijken zijn vaak een betwist gebied. Spreken over onafhankelijken of over een scheurlijst, is vaak maar een kleine stap.

Het gebruik van een andere partijnaam, voor een niet-kartellijst, komt vooral bij de VU en de VLD voor. De SP doet dat niet, met uitzondering van de plaatselijke afdeling van Haacht. *Gemeentebelangen, Idee, Nieuw, Ruim, Jong, Anders*, zijn populaire namen, maar zijn geen privilege van één of andere partij. Dat maakt een interpretatie niet zo eenvoudig.

Laat ons de uiteindelijk gevormde kartels overlopen. Het is nuttig om te vermelden dat we in de verdere analyse een kartel zo ruim mogelijk hebben geïnterpreteerd. Dat wil zeggen dat één vermelding voldoende was om aan te nemen dat de partij, of enkele van haar aanhangers, erbij betrokken was. Zo wordt Agalev bijna dubbel zo vaak genoemd als partner, dan dat de partij zelf officieel erkent. De CVP heeft te maken met christen-democraten en ACW-ers die door de andere partijen als de CVP worden vermeld. De VU wordt 23 maal als partner genoemd, zonder dat

zij dat zelf aangeeft als een kartel. Bij de VLD en de SP is het aantal uiteenlopende vermeldingen kleiner. Zij zijn echter het ruimst in hun interpretatie van hun kartelgenoten.

Dit korte overzicht maakt duidelijk dat kartels in een gemeente omstreden gebied zijn. Interpretaties van gemeentelijke uitslagen door de nationale partijen moeten dan ook met de nodige omzichtigheid worden beschouwd. De overlappingsen in de erkenning van lijsten geeft hoe dan ook een vertekend beeld van de reële verkiezingsuitslag van een nationale partij.

In tabel 4 wilden we de verhoudingen van de partijen onderling in beeld te brengen. Hoeveel maal komt de ene partij met een andere voor in een kartel? Er kan uiteraard ook nog een derde bij betrokken zijn. In dit overzicht worden ook kartels met méér dan twee partijen vermeld, alsof het telkens ging over kartels van twee partijen. Er zijn in totaal 104 kartels gevormd. Daarvan zijn er 69 met slechts twee partijen. In de laatste kolom staat het aantal kartels waarbij de partij betrokken was in procenten aangegeven. Het meest opvallende cijfer staat bij de VU. Zij is in 84% van de kartels betrokken.

Tabel 4

Het aantal kartels waar de partijen met elkaar voorkomen

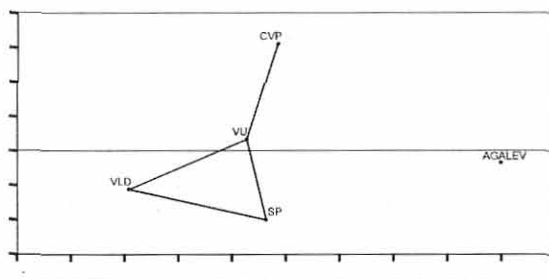
	AGA	CVP	SP	VLD	VU	Tot.
AGA	-	5	13	3	23	28%
CVP	5	-	9	6	31	38%
SP	13	9	-	24	32	43%
VLD	3	6	24	-	37	43%
VU	23	31	32	37	-	84%

Pol Van Den Driessche van *De Standaard* schreef hierover: "Toch viel op dat het vooral de VU was, die zich tot allianties leende, vaak met de CVP". Dat was inderdaad het idee dat in de media leefde. Het moet echter genuanceerd worden. Indien de kartels van de CVP worden bekeken, valt de bevoorrechte positie van de VU inderdaad op. Ook de media kenden de hoedschap aan de plaatselijke mandatarissen, die dateerde van vóór de Europese verkiezingen. Er

werd toen vanuit het nationale bestuur van de CVP aangedrongen op contacten met de VU. De VU van haar kant wedde echter duidelijk op verschillende paarden. De CVP komt bij de VU slechts op de derde plaats na de VLD en de SP.

Indien we aan de hand van deze gegevens een kaart uittrekken van de ligging van de partijen onderling, krijgen we het resultaat van figuur 1. Deze kaart beschouwt de gegevens in tabel 4 als afstanden. Hoe vaker een kartel voorkomt, hoe dichter de partijen bij elkaar liggen. Het geeft een beeld van de ligging van de partijen onderling.

Figuur 1
Afstand tussen de partijen aan de hand van kartels

Het globale beeld van de kartels bevestigt wat uit de contacten al duidelijk was. De VU neemt een centrale positie in en wordt door iedereen omringd. De SP, de VLD en de VU vinden elkaar om samen op te komen, hetzij per twee of per drie. Ze vormen een driehoek, waarbij de VU de hoek vormt die het dichtst bij de CVP ligt. De CVP is de grootste partij en is het doelwit van de kartels. Als ze zelf kartel vormt, is de VU het dichtst bij. CVP-VU is de meest voorkomende kartelvorm. Agalev is minder betrokken bij kartelvorming, zeker niet met de CVP en de VLD.

We kunnen moeilijk spreken van een duidelijk beeld van herverkaveling op gemeentelijk vlak. Strategische overwegingen drijven de SP, de VU en de VLD naar elkaar toe. De VU laat haar band met de CVP niet los, maar maakt er niet graag een unieke relatie van. De CVP propageerde kartels met de VU tot aan de Europese verkiezingen. Daarna werd er niet verder op aangedrongen. Toch is dit niet direct het beeld dat ons

op nationaal niveau voorgehouden wordt. De hertekening op het gemeentelijk vlak gaat meer in de richting van wat formateur Verhofstadt voor ogen had als nieuwe regeringscoalitie na de verkiezingen van '91. Op nationaal vlak sprongen de besprekingen af, op plaatselijk vlak hadden ze blijkbaar meer succes.

Een stille dood voor gemeentelijke herverkaveling

Op gemeentelijk vlak zijn er veel onderlinge contacten tussen de partijen, en wordt er veel gepraat over kartels. Het verschijnsel komt zo vaak voor, dat we ons kunnen afvragen wat de effecten ervan zijn op het nationale politieke niveau. Gevraagd naar de redenen om kartels te vormen, staat het breken van de macht van de grootste partij centraal. Op het nationale niveau horen we een ander politiek betoog als het over herverkavelen gaat. De ideologische boodschap ligt op gemeentelijk vlak veel verder weg. Als kartels mislukken, zijn het niet de programma's en de ideologie die de grootste spelbrekers zijn; het zijn lijstsamenstellingen en afspraken die de struikelsteen vormen.

Het plan-Coppieters lijkt op gemeentelijk vlak een stille dood tegemoet te gaan: teveel ideologie, te weinig praktische strategische lijnen. Ook de partners zijn moeilijk terug te vinden. De afstandelijke houding van Agalev op nationaal vlak is in overeenstemming met wat er leeft aan de basis: liever alleen dan te veel water in de wijn doen. De VU is hierin wat onduidelijker: op na-

tionaal vlak behoort Coppieters wel tot de VU, maar krijgt hij niet echt steun van zijn voorzitter die in de huidige SP geen heil ziet [5]. Op gemeentelijk vlak wordt op alle paarden gewed. Het groot aantal kartels waarin ze is gestapt doet de vraag rijzen naar een eenduidige ideologische lijn.

De SP blijft alleen achter, want nationaal is het in de huidige politieke omstandigheden onmogelijk om met de VLD nauwer te gaan samenwerken. In een ideologisch debat is rechts immers meer dan ooit de vijand, wat er op gemeentelijk vlak ook mag gebeuren. Het is dus geen goede zaak dat De Batselier zo veel verwijst naar het gemeentelijk niveau als stichtend voorbeeld. Het beeld is op zijn minst verward, en dan hebben we het niet eens gehad over het electoraal succes van al deze kartels.

Noten

- [1] Zie het interview met Jaak Gabriëls en Bert Anciau in *Humo*, 14 november 1995.
- [2] Ik verwijs naar het boek *De dorpsstraat is de Wetstraat niet* van Kris Deschouwer en Jo Buelens (1996), waarin deze problematiek verder wordt toegelicht aan de hand van een onderzoek bij de plaatselijke woordvoerders van nationale partijen.
- [3] In de tabel en de verdere bespreking komt het Vlaams Blok niet aan bod. Ze zijn wel bevroegd, maar het aantal teruggezonden vragenlijsten lag zo laag dat ze niet significant zijn om op te nemen in onze analyse.
- [4] Niet alle partijen gaven verdere uitleg over met wie de contacten waren. Vandaar dat de cijfers in de laatste kolom lager liggen dan in tabel 1.
- [5] Zie het interview met Bert Anciaux, *Humo*, 14 november 1995.